

بازسازی کعبه:

(خانه کعبه اولین خانه‌ای است که خداوند در زمین قرار داده است و حتی قبل از حضرت آدم علیه السلام وجود داشت ولی به سبب طوفان نوح فرو ریخت که بعداً به دستور خداوند، حضرت ابراهیم علیه السلام با کمک فرزندش حضرت اسماعیل علیه السلام آن را بازسازی کردند از این رو می‌فرماید: یاد کنید) هنگامی که ابراهیم و اسماعیل پایه‌های خانه (کعبه) را بالا بردند (و کعبه را بازسازی نمودند).

(حضرت ابراهیم و اسماعیل علیه السلام بعد از بازسازی کعبه از خدا تقاضا نمودند: پروردگارا این (عمل) را از ما قبول بفرما، همانا تو (دعاها را) شنوا و (به نیتها و باطن اعمال) دانایی.

(۱۲۷)

دعاهای حضرت ابراهیم علیه السلام برای خود و خاندانش بعد از ساختن کعبه:

پروردگارا ما را تسلیم فرمان خود قرار بده (و به ما روحیه تسلیم محض بودن در برابر دستورات خودت را عنایت بفرما) و از فرزندان ما نیز امتی (مسلمان و) تسلیم (فرمان) خودت (پدید آور تا به نحو احسن دستورات و احکام اسلامی را اجرا کنند) خدایا! تو خودت چگونگی اجرای اعمال حج را به ما نشان بده (و به ما یاد بده که چگونه توبه کنیم و از تو می‌خواهیم که) توبه ما را بپذیری که البته تو بسیار مهربان و توبه‌پذیر هستی.

(۱۲۸)

خدایا! از میان فرزندانم، پیامبری، (حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم) را انتخاب کن که آیات (و احکام و نشانه‌های توحید و خداپرستی) را بر مردم بخواند (و یاد بدهد) و آنها را با کتاب قرآن و احکام و معارف اسلامی آشنا سازد (و از مفاسد اخلاقی و انحرافات فکری و عملی) پاکیزه نماید، براستی که تو پیروزی و قدرت هر کاری را داری و کارها را حکیمانه و به مصلحت بندگان تصمیم می‌گیری.

(۱۲۹)

چه کسانی از دین و آئین حضرت ابراهیم علیه السلام پیروی نمی‌کنند:

(آئین حضرت ابراهیم علیه السلام که در واقع پایه و اساس دین اسلام است، به جا بود که هر عاقل و اندیشمندی چنین آیینی را بپذیرد و به آن عمل کند اما قرآن کریم پیش‌بینی می‌کند افراد بی‌منطق و نادان، از چنین مکتبی اعراض می‌کنند و این افراد را چنین توییح می‌فرماید: کیست که از آئین بر حق ابراهیم رویگردان می‌شود جز افراد سفیه و نادان (که ارزش خود را درک نمی‌کنند و مصلحت خود را نمی‌توانند تشخیص دهند).

ویژگی‌های حضرت ابراهیم علیه السلام (مقام و موقعیت دنیوی و اخروی):

(خداوند درباره حضرت ابراهیم علیه السلام می‌فرماید: حقیقتاً ما او را در دنیا (به عنوان پیامبر و امام مردم) برگزیدیم و حتماً در آخرت نیز از شایستگان خواهد بود.

(۱۳۰)

خداوند فرمود: (ای ابراهیم همواره) باید تسلیم پروردگار باشی (و از فرمانهای هدایتی و تربیتی او اطاعت کنی) ابراهیم در پاسخ عرض کرد: من در برابر فرمانهای پروردگار عالمیان (صددرصد) تسلیم و فرمانبردارم.

(۱۳۱)

سفرهای حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت یعقوب علیه السلام به فرزندان:

ابراهیم و یعقوب (در آخرین ایام عمر خود) به فرزندان نشان وصیت کردند که: ای پسران من، چون خداوند برای شما دین ابراهیم را (که همان تسلیم شدن در برابر خدا و اطاعت از فرمانهای اوست) برگزیده است پس (شما هم بکشید) جز با دین اسلام از دنیا نروید و مسلمان بمیرید (و در زندگی همیشه تسلیم فرمانهای خدا و مطیع امر او باشید).

(۱۳۲)

دروغ‌پردازی و تهمت یهودیان به حضرت یعقوب علیه السلام:

(یهودیان به دروغ ادعا می‌کردند که حضرت یعقوب علیه السلام به هنگام مرگ، فرزندان را به دین یهودیت توصیه کرده است و قرآن کریم در رد این ادعای باطل می‌فرماید: آیا شما یهودیان به هنگام مرگ یعقوب (در پیش او) حاضر بودید؟! پس یعقوب به هنگام مرگ از فرزندان پرسید: بعد از من چه چیزی را خواهید پرستید؟ گفتند: خدای تو و خدای پدرانت ابراهیم و اسماعیل و اسحاق را که همان خدای یگانه است، می‌پرستیم و ما تسلیم فرمان او هستیم.

(۱۳۳)

نتیجه عملکرد هر ملتی برای همان ملت نوشته شده است:

(یهودیان گمان می‌کنند که چون نیاکان آنها از نسل ابراهیم علیه السلام بودند بنابراین اگر خودشان افراد آلوده و منحرف و گناهکار باشند به خاطر اعمال خوب گذشتگان خویش مورد عفو خداوند قرار می‌گیرند از این رو خداوند در این آیه شدیداً هشدار می‌دهد که: آنها گروهی بودند که درگذشتند و اعمال آنها مربوط به خودشان است (و هیچ فایده‌ای برای نجات شما ندارد) و اعمال شما مربوط به خود شماست و شما (در مقابل اعمال و افکار خودتان بازخواست خواهید شد) هرگز از آنچه آنان انجام داده‌اند سؤال نخواهید شد.

(۱۳۴)

لغات جدید: ۲۷ لغت

تَهْتَدُوا: هدایت می یابید. **حَنِيفًا:** حق گرا. **إِلَيْنَا:** به سوی ما.
الْأَسْبَاطُ: نوادگان. **أُوتِيَ:** داده شد. **النَّبِيِّنَ:** پیامبران الهی.
لَا تُفَرِّقُ: فرقی نمی گذاریم. **بِمِثْلِ:** به مانند. **آمَنْتُمْ:** ایمان آوردید.
اهْتَدُوا: هدایت شدند. **تَوَلَّوْا:** پشت کردند، رویگردان شدند، به دوستی گرفتند. **شِقَاقُ:** دشمنی، جدایی، ستیز و مخالفت با حق، ایجاد شکاف و اختلاف و پراکندگی. **فَسَيَكْفِيكَهُمْ:** پس به زودی تو را کفایت می کند از آنها. **صِبْغَةً:** رنگ. **أَحْسَنُ:** بهتر، نیکوتر. **عَابِدُونَ:** پرستش کنندگان. **أَتَحَاجُّونَنَا:** آیا با ما بحث می کنید، آیا برای ما حجت و دلیل می آورید. **رَبَّنَا:** پروردگار ما. **أَعْمَلْنَا:** اعمال ما. **أَعْمَالُكُمْ:** اعمالتان. **مُخْلِصُونَ:** خالصان، خالص کنندگان. **كانوا:** بودند. **أَنْتُمْ:** آیا شما. **أَعْلَمُ:** داناتر. **كُتِمَ:** کتمان کرد، پنهان کرد. **شَهَادَةٌ:** شاهد بودن، گواهی دادن، آشکار. **عِنْدَهُ:** نزد او

تکراری لغات

قَالُوا ۳ كُونُوا ۱۰ هُودًا ۱۷ أَوْ ۴ نَصَارَى ۱۰ قُلْ ۱۲
 بَلْ ۱۳ مِلَّةَ ۲۰ إِبْرَاهِيمَ ۱۹ مَا كَانَ ۱۸ مِنْ ۲
 الْمُشْرِكِينَ ۱۶ قُولُوا ۹ آمَنَّا ۳ بِاللَّهِ ۳ مَا ۲ أَنْزَلَ ۲
 إِلَى ۳ إِسْمَاعِيلَ ۱۹ إِسْحَاقَ ۲۰ يَعْقُوبَ ۲۰ مُوسَى ۸
 عِيسَى ۱۳ رَبِّهِمْ ۲ بَيْنَ ۱۰ أَحَدٍ ۱۶ مِنْهُمْ ۱۱ نَحْنُ ۳
 لَهُ ۱۶ مُسْلِمُونَ ۲۰ فَإِنْ ۴ آمَنُوا ۳ بِهِ ۴ فَقَدْ ۱۷
 إِنْ ۴ فَإِنَّمَا ۱۸ هُمْ ۲ فِي ۳ هُوَ ۵ السَّمِيعُ ۲۰ الْعَلِيمُ
 ۵ مَنْ ۳ رَبُّكُمْ ۴ لَنَا ۶ لَكُمْ ۴ أَمْ ۳ تَقُولُونَ ۱۲ إِنَّ
 ۳ أَظْلَمُ ۱۸ مِمَّنْ ۱۸ بِغَافِلٍ ۱۱ عَمَّا ۱۱ تَعْمَلُونَ ۱۱
 تِلْكَ ۱۷ أُمَّةٌ ۲۰ قَدْ ۹ خَلَّتْ ۲۰ لَهَا ۲۰ كَسَبَتْ ۲۰
 كَسَبْتُمْ ۲۰ لَا تَسْتَلُونَ ۲۰ كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۰

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ
 مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
 ﴿۱۳۵﴾ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ
 إِلَيْنَا مِنْ رَبِّهِمْ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
 وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ
 النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ
 وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿۱۳۶﴾ فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا
 آءَامَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدُوا وَإِنْ نَوَلُّوا فَاِنَّمَا هُمْ فِي
 شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمْ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ
 الْعَلِيمُ ﴿۱۳۷﴾ صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ
 مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿۱۳۸﴾
 قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَ
 نَا أَعْمَلْنَا وَ لَكُمْ أَعْمَلِكُمْ وَ نَحْنُ لَهُ
 مُخْلِصُونَ ﴿۱۳۹﴾ أَمْ نَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
 وَ إِسْحَاقَ وَ يَعْقُوبَ وَ الْأَسْبَاطَ
 كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ أَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ
 وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنْ
 اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۱۴۰﴾ تِلْكَ
 أُمَّةٌ قَدْ خَلَّتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَ لَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ
 وَ لَا تَسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۴۱﴾

تلاش مسیحیان و یهودیان برای گرایش دادن مسلمانان به دین خودشان:

(علمای یهود و نصاری سعی می‌کردند مسلمانان را به سوی آیین تحریف‌شده خود، گرایش دهند و از این رو یهودیان به مسلمانان) گفتند: اگر دین یهود را بپذیرید (به سوی حق و راه مستقیم) هدایت می‌شوید، (و همینطور مسیحیان نیز) گفتند: اگر دین مسیحیت را بپذیرید هدایت می‌شوید (خداوند در جواب دعوت‌های باطل آنها می‌فرماید: ای محمد ﷺ) بگو: (دین‌های تحریف‌شده و شرک‌آلود شما هرگز هدایت‌بخش نیست و مسلمانان از دین شما تبعیت نخواهند کرد) بلکه از آیین حق‌گرا و مکتب توحیدی ابراهیم (پیروی می‌کنند که دین حق و اساس دین اسلام است) و او هرگز به شرک‌آلوده نگشت.

(۱۳۵)

همه پیامبران قابل احترام هستند زیرا محور مأموریتها و رسالت‌های پیامبران الهی تفاوتی با یکدیگر ندارد:

(ای مسلمانان، به یهودیان و مسیحیان) بگوئید: ما به خداوند و قرآن و کتابهای آسمانی پیامبران الهی «ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و پیامبرانی از فرزندان یعقوب» و همچنین به کتابهای آسمانی موسی و عیسی (یعنی تورات و انجیل تحریف‌نشده) که از جانب خداوند نازل شده است، ایمان داریم.

و به سایر پیامبران الهی که خداوند به آنها کتابی داده، ایمان داریم و هیچ فرقی میان آنها قائل نیستیم و ما تسلیم فرمان او هستیم (زیرا همه آنها از جانب خداوند فرستاده شده‌اند و مأموریت همه آنها هدایت بشر و دعوت مردم به دین خداست بنابراین با هم هیچ تفاوتی ندارند اما یهود و نصاری به بعضی از پیامبران الهی مانند سلیمان عليه السلام و محمد عليه السلام ایمان ندارند و کفر می‌ورزند. به هر حال فرمان خداوند این است که نسبت به همه آنها احترام قائل بشویم).

(۱۳۶)

تنها راه هدایت و نجات:

(تنها راه نجات و هدایت، پذیرش قرآن است) و اگر یهودیان و مسیحیان به قرآن ایمان آورند مسلماً هدایت می‌یابند ولی اگر روی برگردانند جز این نیست که سرستیز و ناسازگاری دارند (ولی آنها از ایمان آوردن به قرآن رویگردان شدند و با احکام و آیات قرآن مخالفت کردند و نهایتاً از قرآن و اسلام جدا شدند) بزودی خداوند شر توطئه‌های آنها را از شما دفع خواهد کرد (زیرا خداوند از مؤمنان دفاع می‌کند) و او شنوا و داناست.

(۱۳۷)

رنگ خدایی:

(در رنگ‌پذیری، بهتر این است که دل‌های انسان با پرشدن از ایمان به خدا و معارف الهی)، رنگ خدایی (و دین خدا را بپذیرد) و چه رنگی از رنگ خدایی بهتر است؟ (رنگ الهی یعنی ایمان و توحید خالص و تبعیت صددرصد از دین خدا و پرستش خدا) و ما نیز خالصانه خدا را می‌پرستیم.

(۱۳۸)

گفتگوی ناروای بنی‌اسرائیل با مسلمانان دربارهٔ اختیارات خداوند:

(ای محمد ﷺ، در پاسخ به گفته‌های بی‌اساس و نادرست یهود) بگو: (بحث و گفتگوهای بی‌جا و نادرست شما دربارهٔ اختیارات خدا و این‌که چرا خداوند دین اسلام را بعنوان آخرین دین و پیامبری را غیر از نژاد یهود بعنوان پیامبر اسلام قرار داده، کاملاً گفتار و افکار غلطی است) آیا شما دربارهٔ خداوندی با ما بحث می‌کنید که او هم خدای ما و هم خدای شماست و اعمال ما به نفع ما (تمام می‌شود) و اعمال (و افکار شرک‌آلود و نادرست) شما نیز به ضرر خودتان است و ما از روی خلوص خداوند را می‌پرستیم (و به خاطر همین اخلاص، خداوند نیز آخرین پیامبر و دینش را از ما انتخاب کرده که برای همهٔ انسان‌ها و مذاهب و ادیان مختلف اطاعتش واجب است).

(۱۳۹)

آیا می‌گویید: ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و فرزندان او همه یهودی یا مسیحی بودند (درحالی‌که آن پیامبران در زمانهای قبل از عصر یهود و مسیح می‌زیستند) آیا علم شما به حقیقت این مسئله بیشتر است یا علم خدا؟ (و شما می‌دانید که خداوند شاهد این واقعیت تاریخی است اما شما این حقیقت تاریخی را که خودتان نیز شاهد آن هستید انکار و کتمان می‌کنید) و کیست ستمکارتر و ظالم‌تر از آنکه شهادت (و تأیید) خداوند را دربارهٔ این پیامبران (که در زمانهای قبل از یهودیت بوده‌اند از روی لجاجت و عناد) پنهان بدارد و بداند خداوند هرگز از آنچه انجام می‌دهید غافل نیست.

(۱۴۰)

هرکس در گرو اعمال خود است:

(گفتگو دربارهٔ پیامبران الهی که از چه نژادی بودند هیچ فایده‌ای ندارد) و آنها مردمی هستند که در گذشته‌اند و هرچه کردند برای خود کردند و شما نیز هرچه کنید برای خودتان است و شما (مسئول اعمال خویش هستید و از نتیجهٔ اعمال آنها بهره‌ای نمی‌برید) و هیچ‌گونه مسؤولیتی در برابر اعمال آنها ندارید.

(۱۴۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي
 صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ
 مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ
 فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِقُرُوبِهِمْ حَافِظُونَ
 إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ
 فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٥﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ
 ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
 لِأَمْنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
 عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٨﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ
 الْوَارِثُونَ ﴿٩﴾ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ
 هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِنْ
 سُلْطَانٍ مِنْ طِينٍ ﴿١١﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي
 قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا
 الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا
 فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا
 آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٣﴾ ثُمَّ
 إِنَّا كُنَّا بِتَبَارُكِهِ أَهْلًا بِمَا كَفَرْتُمْ يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ تَبَعْتُمْ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ
 سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ﴿١٥﴾

لغات جدید: ۱۹ لغت

خَاشِعُونَ: فروتنی کنندگان، خشوع کنندگان (خشوع، حالت تواضع و توجه روحی و جسمی در برابر خداوند در هر حال مخصوصاً در حال نماز است). **لِلزَّكَاةِ:** برای زکات (زکات را). **فَاعِلُونَ:** انجام‌دهندگان **لِقُرُوبِهِمْ:** دامان (عفت)‌شان را. **مَلُومِينَ:** سرزنش شدگان، ملامت شدگان. **ابْتَغَى:** طلب کرد، دنبال کرد، خواست. **الْعَادُونَ:** تجاوزگران. **لِأَمَانَاتِهِمْ:** برای امانت‌هایشان (امانات‌شان را). **رَاعُونَ:** رعایت کنندگان. **صَلَاتِهِمْ:** نمازهایشان. **سُئِلَ:** عصاره، چکیده و صاف شده. **فَخَلَقْنَا:** پس آفریدیم. **فَكَسَوْنَا:** پس پوشاندیم. **أَنْشَأْنَاهُ:** ایجاد کردیم او را، پدید آوردیم او را. **فَتَبَارَكَ:** پس زوال‌ناپذیر است، پس پر برکت است. **الْخَالِقِينَ:** خلق کنندگان. **لَمَيِّتُونَ:** حتماً مردگان. **تُبَعْتُمْ:** برانگیخته می‌شوید، زنده می‌شوید. **طَرَائِقَ:** راه‌ها

لغات تکراری

بسم ۱ الرحمن ۱ الرحيم ۱ قَدْ ۹ أَفْلَحَ ۳۱۵ الْمُؤْمِنُونَ
 ۴۹ الَّذِينَ ۱ هُمْ ۲ فِي ۳ صَلَاتِهِمْ ۱۳۹ عَنْ ۷
 اللَّغْوِ ۳۰۹ مُعْرِضُونَ ۱۲ حَافِظُونَ ۲۰۵ أَلَا ۳ عَلَى ۲
 أَزْوَاجِهِمْ ۲۵۲ أَوْ ۴ مَا ۲ مَلَكَتْ ۷۷ أَيْمَانُهُمْ ۵۹
 فَإِنَّهُمْ ۶۶ غَيْرَ ۱ فَمَنْ ۷ وَرَاءَ ۱۵ ذَلِكَ ۲ فَأُولَٰئِكَ ۱۲
 عَهْدِهِمْ ۱۸۴ يُحَافِظُونَ ۱۳۹ أُولَٰئِكَ ۲ الْوَارِثُونَ ۲۶۳
 يَرِثُونَ ۱۶۳ الْفِرْدَوْسَ ۳۰۴ فِيهَا ۵ خَالِدُونَ ۵ لَقَدْ ۱۰
 خَلَقْنَا ۱۷۴ الْإِنسَانَ ۸۳ مِنْ ۲ طِينٍ ۵۶ ثُمَّ ۵
 جَعَلْنَاهُ ۱۲۹ نُطْفَةً ۲۶۷ قَرَارٍ ۲۵۹ مَكِينٍ ۲۴۲ عَلَقَةً
 ۳۳۲ مُضْغَةً ۳۳۲ عِظْمًا ۴۳ لَحْمًا ۲۶ خَلَقْنَا ۲۵ آخَرَ
 ۱۱۲ أَحْسَنَ ۲۱ إِنَّا ۸ بَعْدَ ۵ يَوْمَ ۱ الْقِيَامَةِ ۱۳
 فَوْقَكُمْ ۱۰ سَبْعَ ۵ مَا كُنَّا ۱۳۰ غَافِلِينَ ۱۶۶

به نام خداوند بخشنده مهربان

شناخت مؤمن از زبان قرآن کریم:

(خداوند متعال قبل از توصیف مؤمنان به سرنوشت لذتبخش و افتخارآمیز آنان اشاره می‌کند تا شوق و اشتیاق رسیدن به این افتخار را در دل مردم شعله‌ور سازد لذا می‌فرماید) همانا مؤمنان رستگار شدند.

(۱)

حالات مؤمن در انجام عبادات:

(در اولین ویژگی مؤمنان، می‌فرماید) آنها کسانی هستند که در نمازشان خاشعند. (حالت تواضع و ادب و توجه به خدا در حال نماز هم بر روح و هم بر جسم آنها حاکم است).

(۲)

مؤمنان در همه حال به سوی هدفهای باارزش حرکت می‌کنند:

آنها از هرگونه لغو و بیهودگی رویگردانند، (تمام حرکات و سکنتات آنان در زندگی، هدفی الهی و معقول را دنبال می‌کند).

(۳)

توجه مؤمنان به نیازهای هموعان خویش:

(مؤمنان فقراء و نیازمندان را از یاد نمی‌برند و از محصول تلاش مادی و معنوی خویش سهمی را برای آنان در نظر می‌گیرند) آنها کسانی هستند که زکات را انجام می‌دهند.

(۴)

پاکی مؤمنان از پیروی خواسته‌های نفسانی:

و آنها که دامان خود را از آلودگی و بی‌عفتی حفظ می‌کنند.

(۵)

تنها با همسران و کنیزانشان (معاشرت دارند) که آنها (در این باره) سرزنش و ملامت نمی‌شوند.

(۶)

هر کس غیر از آن (چیزی را که خداوند اجازه داده) طلب کند، تجاوزگر است (و مرزهای سلامت و امنیت ایمان به خدا را نادیده گرفته).

(۷)

مؤمنان از هر نوع خیانتی به شدت پرهیز می‌کنند:

و آنها که (در مورد خدا و پیامبران الهی و امامان معصوم و سایر مردم) امانتها و عهد و پیمانهای خود را مراعات می‌کنند (مؤمن به شمار می‌آیند)

(۸)

مؤمنین در حفظ ارزشهای معنوی مصمم و جدی هستند:

آنها کسانی هستند که در حفظ نمازهای خویش می‌کوشند (زیرا سرمایه دنیوی و اخروی ایمان ایشان و نتایج و ثمراتی که از آن به دست می‌آورند از میزان بندگی ایشان در برابر خداوند سرچشمه می‌گیرد).

(۹)

بهشت از آن مؤمنین است:

(مؤمنین تمام عمر خود را در رعایت حقوق خدا و بندگان او صرف کرده‌اند در نتیجه) آنها وارثان (بهشت) هستند.

(۱۰)

آنان کسانی هستند که بهشت برین را ارث می‌برند و جاودانه در آن خواهند ماند.

(۱۱)

انسان شناسی مقدمه رسیدن به ایمان:

(پس از مرور ویژگیهای مؤمنین و سرانجام زیبایی که برای ایشان تعیین شده است بایستی با خودشناسی، زمینه حرکت به سوی آن مقام بلند را فراهم آوریم. به همین منظور خداوند می‌فرماید:) ما انسان را از عصاره و چکیده‌ای از گل آفریدیم.

(۱۲)

سپس آن را نطفه‌ای در قرارگاه مطمئن (رحم) قرار دادیم.

(۱۳)

مراحل مختلف تکامل انسان:

(آنگاه که نطفه در رحم استقرار یافت) سپس نطفه را به صورت خون بسته و لخته خون را به صورت تکه گوشتی (که گویی جویده شده که به آن مضغه می‌گویند) و مضغه را به صورت استخوانهایی در آوردیم و از آن پس بر استخوانها گوشت پوشاندیم سپس او را آفرینش تازه‌ای بخشیدیم (که تبدیل به انسان صاحب روح شد و در اینجا مراحل خلقت انسان به پایان رسید) پس بزرگ و پربرکت است خدائی که بهترین آفرینندگان است.

(۱۴)

معاد وعده‌گاه حتمی انسانها:

(پس از بیان مبدأ آفرینش انسان، به سیر تکامل او به مقصد نیز اشاره می‌فرماید:) شما بعد از این زندگی همگی می‌میرید.

(۱۵)

سپس شما در روز قیامت (بار دیگر) برانگیخته می‌شوید.

(۱۶)

خلقت هفت آسمان:

ما بر بالای سر شما هفت راه (و طبقه) قرار دادیم و ما از مخلوقات (خود) غافل نبوده و نیستیم (و تمام اعمال و رفتار حرکات آنها تحت مراقبت و محاسبه و حکومت ماست).

(۱۷)

لغات جدید: ۲۰ لغت

فَأَسْكَنَّا: پس ساکن کردیم آن را. **ذَهَابٌ بِـ:** بردن (ذَهَاب: رفتن). **لِقَادِرُونَ:** قطعاً توانایان. **فَأَنْشَأْنَا:** پس ایجاد کردیم، پس پدید آوردیم. **فَوَاكِهِ:** میوه‌ها. **سَيِّئَاء:** صحرای سینا (نام صحرائی است که کوه معروف طور در آن واقع بود). **تَنْبُتٌ:** فراهم می‌کند، می‌رویانند. **بِالدَّهْنِ:** روغن را. **صَبِغٌ:** خورش. **لِلْكَالِينِ:** برای خورندگان. **تُحْمَلُونَ:** حمل می‌شوید، سوار می‌شوید. **أَنْ يَتَفَضَّلَ:** که برتری جوید. **لَأَنْزَلُ:** حتماً نازل کرد **مَا سَمِعْنَا:** نشنیدیم. **أَنْصُرُنِي:** یاری کن مرا. **كَذَّبُونَ:** تکذیب کردند مرا. **فَأَوْحَيْنَا:** پس وحی کردیم. **أَنْ اصْنَعِ:** که بساز. **فَأَسْأَلُكَ:** پس داخل کن، پس بردار

لغات تکراری

أَنْزَلْنَا ۸ مِنْ ۲ السَّمَاءِ ۴ مَاءً ۴ بِقَدَرٍ ۲۶۳ فِي ۳
الْأَرْضِ ۳ أَنَا ۳ عَلَى ۲ بِهِ ۴ لَكُمْ ۴ جَنَّاتٍ ۵ نَخِيلٍ
۴۵ أَعْنَابٍ ۴۵ فِيهَا ۵ كَثِيرَةٌ ۳۹ مِنْهَا ۵ تَأْكُلُونَ ۵۶
شَجَرَةً ۶ تَخْرُجُ ۲۹۴ طُورٍ ۱۰ إِنَّ ۳ الْأَنْعَامِ ۵۱ لِعِبْرَةٍ
۵۱ نُسْقِيكُمْ ۲۷۴ مِمَّا ۲ بُطُونَهَا ۲۷۴ مَنَافِعُ ۳۴ عَلَيْهَا
۲۲ الْفُلْكَ ۲۵ لَقَدْ ۱۰ أَرْسَلْنَا ۲۳ نوحًا ۵۴ إِلَىٰ ۳
قَوْمِهِ ۱۳۷ فَقَالَ ۶ يَا ۶ قَوْمِ ۸ اعْبُدُوا ۴ مَا ۲ إِلَهَ ۲۰
غَيْرَهُ ۳۶ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۱۵۸ الْمَلَأُ ۴۰ الَّذِينَ ۱ كَفَرُوا ۳
هَذَا ۵ أَلَا ۳ بَشَرٌ ۵۶ مِثْلَكُمْ ۲۵۷ يُرِيدُ ۲۸ عَلَيْكُمْ ۷
لَوْ ۴ شَاءَ ۴ مَلَائِكَةٌ ۶ بِهَذَا ۵ آبَانَا ۲۶ الْأَوَّلِينَ ۱۳۰
إِنْ ۱۲ هُوَ ۵ رَجُلٌ ۷۹ جِنَّةٌ ۱۷۴ فَتَرَبَّصُوا ۱۹۰ حَتَّىٰ ۸
حِينَ ۶ قَالَ ۶ رَبِّ ۱۹ بِمَا ۲ إِلَيْهِ ۵ بِأَعْيُنِنَا ۲۲۵
وَحِينًا ۲۲۵ فَأَذَا ۳۰ جَاءَ ۸۵ أَمْرًا ۶۸ فَارَ ۲۲۶ النَّتُورُ
۲۲۶ كُلُّ ۴ زَوْجَيْنِ ۲۲۶ اثْنَيْنِ ۱۴۷ أَهْلَكَ ۲۲۶
مَنْ ۳ سَبَقَ ۱۸۵ عَلَيْهِ ۶ الْقَوْلَ ۹ مِنْهُمْ ۱۱ لَأُخَاطِبُنِي
۲۲۵ ظَلَمُوا ۹ إِنَّهُمْ ۳ مُعْرِقُونَ ۲۲۵

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّا فِي الْأَرْضِ
وَأَنَا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِ لِقَادِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ
بِهِ جَنَّاتٍ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُمْ فِيهَا فَوَاكِهِ
كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ
طُورٍ سَيِّئَاءٍ تَنْبُتُ بِالدَّهْنِ وَصَبِغٍ لِّلَّذَالِينَ ﴿٢٠﴾
وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي
بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ
﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ
أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ
الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ
يُرِيدُ أَنْ يَنْفَضِّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ
مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ
﴿٢٤﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فُتَرَبِّصُوا بِهِ
حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ أَنْصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ
﴿٢٦﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا
وَوْحِينَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُورُ
فَأَسْلَفَ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَ
أَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ و
لَأُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِقُونَ ﴿٢٧﴾

آب نعمت بزرگ خداوند:

(ما از محاسبه و اداره آنچه آفریده‌ایم، ناتوان نیستیم) و از آسمان، آبی به اندازه معین نازل کردیم، (کم و زیاد آن خود به خود و رها نیست بلکه با هدف و دلیل خاصی انجام می‌گیرد) و آن را در زمین (در مخازن مخصوص، کوهها و یا آبهای زیر زمینی) ساکن نمودیم و ما بر از بین بردن آن (آبها) کاملاً توانایییم. (۱۸)

باغ‌های میوه برای انسان‌ها:

(محصولاتی که از نعمت پربرکت باران به دست می‌آید تحت اداره و قدرت ماست) پس به وسیله آب، آن باغهایی از درخت نخل و انگور (و سایر میوه‌ها و سبزیها و دانه‌ها و خوردنیها) برای شما ایجاد کردیم. باغهایی که در آن میوه‌های بسیار است و از آن تناول می‌کنید. (۱۹)

و نیز درختی که از طور سینا بیرون می‌آید و روغن (زیتون) می‌دهد و خورشی برای خورندگان است. (۲۰)

نعمتهای الهی وسیله عبرت است:

و برای شما در (خلقت) چهار پایان عبرتی است (تا از آن بهره ببرید و پی به لطف و قدرت پروردگار ببرید). از آن (شیری) که در درون آنهاست شما را سیراب می‌کنیم و برای شما در آنها منافع فراوانی است، و از گوشت آنها می‌خورید. (۲۱) و بر آن چهارپایان (در خشکیها) و بر کشتیها (در دریاها) سوار می‌شوید. (شایسته است که شکرگزار این نعمتها باشید). (۲۲)

رشد انسان در گرو اطاعت انبیاء:

(همه امکانات و نعمتهایی که به انسان داده شد برای این است که بتواند از آنها استفاده کرده و به سوی خدا حرکت کند لذا پیامبران مبعوث شدند تا به مردم بیاموزند که چگونه از نعمتها برای نزدیک شدن به خدا استفاده کنند). ما نوح را به سوی قومش فرستادیم. پس به آنها گفت ای قوم من! خداوند یکتا را بپرستید که غیر از او معبودی برای شما نیست. پس آیا (باز از پرستش بتها) پرهیز نمی‌کنید؟ (۲۳)

تلبیفات منفی کافرین برای جلوگیری از هدایت مردم:

(نوح علیه السلام به قوم خود گفت: فقط خدای واحد را بپرستید غیر از او هیچ موجود دیگری شایسته عبادت و پرستش نیست اما) مرفهین قوم نوح که کافر بودند (ترسیدند که مردم دعوت حضرت نوح را بپذیرند و ایشان موقعیت اجتماعی خودشان را از دست بدهند، لذا) گفتند: این مرد بشری است همچون شما (با این کارها) می‌خواهد بر شما برتری جوید، اگر خدا می‌خواست پیامبری بفرستد، فرشتگانی نازل می‌کرد، ما چنین چیزی را هرگز در نیاکان خود نشنیده‌ایم. (۲۴) او فقط مردی است که مبتلا به نوعی از دیوانگی است، باید مدتی درباره او صبر کنید (تا مرگش فرا رسد یا از این بیماری رهائی یابد). (۲۵)

تصمیم خداوند بر هلاک کردن قوم حضرت نوح علیه السلام:

(نوح همه تلاش و توان خود را برای نجات قومش از شرک و کفر و هدایت آنان به کار برد، اما غرور و لجاجت آنان در آزار و اذیت و حق ناپذیری، نوح علیه السلام را از نتیجه کار مأیوس کرد و لذا رو به درگاه الهی نموده) گفت: پروردگارا مرا در برابر تکذیبهای آنان یاری کن. (۲۶)

(دعای نوح اجابت گردید، خداوند می‌فرماید: ما به نوح وحی کردیم که کشتی را در حضور ما و مطابق فرمان ما بساز و هنگامی که فرمان ما (برای غرق آنان) فرا رسد و آب از تنور بجوشد از هر یک از انواع حیوانات یک جفت در کشتی سوار کن و همچنین خانوادهات را، مگر آنها که قبلاً وعده هلاکشان داده شده است و دیگر درباره این ستمگران با من سخن مگوی که آنها همگی هلاک خواهند شد (اشاره به همسر نوح و یکی از فرزندان ناخلف اوست). (۲۷)

لغات جدید: ۱۶ لغت

اسْتَوَيْتَ: استقرار یافتی، سوار شدی. **أَنْزَلْنِي**: فرود آور مرا، پیاده کن مرا. **مُنزلاً**: منزلگاه. **لَمُبْتَلِينَ**: قطعاً آزمایش کنندگان **أَتَرْتَنَاهُمْ**: ناز و نعمت به آنها دادیم، آنها را مرفقه کردیم. **يَشْرَبُ**: می نوشد. **تَشْرَبُونَ**: می نوشید. **أَطَعْتُمْ**: اطاعت کردید **أَبْعَدَكُمْ**: آیا به شما وعده می دهد. **مُخْرَجُونَ**: بیرون آورده شدگان (زنده شدگان). **هَيْهَاتَ**: دور است، بعید است. **نَمُوتُ**: می میریم. **نَحْيَا**: زنده می شویم. **لَيُصِيبُنَّ**: حتماً می شوند، قطعاً شب را به صبح می رسانند. **غَثَاءَ**: خار و خشاک، خشک (خار و خشاکی که سیل همراه خود می آورد). **فَبَعْدًا**: پس دور باد (از رحمت خدا)، پس نفرین باد

لغات تکراری

فَإِذَا ۳۰ أَنْتَ ۶ مَنْ ۳ مَعَكَ ۹۵ عَلَى ۲ الْفُلْكِ ۲۵
فَقُلِ ۵۲ الْحَمْدُ ۱ لِلَّهِ ۱ الَّذِي ۴ نَجَّانَا ۱۶۲ مِنْ ۲
الْقَوْمِ ۴۱ الظَّالِمِينَ ۶ قُلِ ۱۲ رَبِّ ۱۹ مَبَارَكًا ۶۲ خَيْرُ
۸ الْمُنزِلِينَ ۲۴۲ إِنَّ ۳ فِي ۳ ذَلِكَ ۲ لآيَاتٍ ۲۵ ان ۴
كُنَّا ۹۴ ثُمَّ ۵ أَنشَأْنَا ۱۲۸ بَعْدَهُمْ ۴۲ قَرْنَا ۱۲۸ آخِرِينَ
۹۲ فَأَرْسَلْنَا ۱۶۶ فِيهِمْ ۲۰ رَسُولًا ۱۳ مِنْهُمْ ۱۱
أَنْ عِبُدُوا ۱۲۷ مَا ۲ لَكُمْ ۴ إِلَهَ ۲۰ غَيْرُهُ ۳۶
أَفَلَا تَتَّقُونَ ۱۵۸ قَالَ ۶ الْمَلَأُ ۴۰ قَوْمِهِ ۱۳۷ الَّذِينَ ۱
كَفَرُوا ۳ كَذَّبُوا ۷ بِلِقَاءِ ۱۳۱ الْآخِرَةِ ۱۵ الْحَيَاةِ ۱۳
الدُّنْيَا ۱۳ هَذَا ۵ أَلَا ۳ بَشَرٌ ۵۶ مِثْلَكُمْ ۲۵۷ يَأْكُلُ ۲۱۱
مِمَّا ۲ تَأْكُلُونَ ۵۶ مِنْهُ ۹ لئن ۱۹ أَنْتُمْ ۸ إِذَا ۲۲
لَخَاسِرُونَ ۱۶۲ أَنْتُمْ ۲۹ مِثْمَ ۷۰ كُنْتُمْ ۴ تَرَابًا ۴۴
عِظَامًا ۴۳ لِمَا ۷ تُوعَدُونَ ۱۴۵ ان ۱۲ هِيَ ۱۰ حَيَاتِنَا
۱۳۱ نَحْنُ ۳ بِمَبْعُوثِينَ ۱۳۱ هُوَ ۵ رَجُلٌ ۷۹ افترى ۶۲
كذبًا ۵۹ له ۱۶ بِمُؤْمِنِينَ ۳ انصُرْنِي ۳۴۳ بِمَا ۲ كَذَّبُونَ
۳۴۳ عَمَّا ۱۱ قَلِيلٌ ۷ نَادِمِينَ ۱۱۲ فَأَخَذْتَهُمْ ۱۰۲
الصَّيْحَةَ ۲۲۹ بِالْحَقِّ ۱۱ فَجَعَلْنَاهُمْ ۳۲۷ لِلْقَوْمِ ۱۸ قُرُونًا

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۲۸﴾ وَ قُلِ
رَبِّ أَنْزَلْنِي مُنزلاً مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ ﴿۲۹﴾
إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ﴿۳۰﴾ ثُمَّ أَنشَأْنَا
مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿۳۱﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا
مِنْهُمْ أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ
﴿۳۲﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ
كَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتَرْتَنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
مَاهِدًا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ بِأَكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ
وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿۳۳﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا
مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ ﴿۳۴﴾ أَعِدْكُمْ أَنْتُمْ
إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنْتُمْ مُخْرَجُونَ
﴿۳۵﴾ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿۳۶﴾
إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ
بِمَبْعُوثِينَ ﴿۳۷﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افترى عَلَى اللَّهِ
كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿۳۸﴾ قَالَ رَبِّ
انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ ﴿۳۹﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَيُصِيبُنَّ
نَادِمِينَ ﴿۴۰﴾ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ
فَجَعَلْنَاهُمْ غَثَاءً فَبَعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۴۱﴾
ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿۴۲﴾

توجه به خدا راه سالم ماندن از بلاها:

(ای نوح بدون توجه به سخنان کفار، کشتی را طبق دستور ما بساز) و هنگامی که تو و همه کسانی که با تو هستند (و یک جفت از هر نوع حیوان) بر کشتی سوار شدید، بگو ستایش خدائی را که ما را از قوم ستمگر نجات بخشید. (۲۸)

(از آنجائی که آب و طوفان نوح همه امکانات زندگی بر روی زمین را از بین برد، خداوند به نوح علیه السلام می فرماید) و بگو پروردگارا، ما را در منزلگاهی پربرکت فرود آر و تو بهترین فرود آوردنگانی. (۲۹)

(آری) در این ماجرا آیات و نشانه هائی (از مبارزه با شرک و کفر توسط نوح علیه السلام و مقاومت و سرکشی و طغیان ستمگران و عظمت و قدرت خداوند بر نابودی آنها، برای صاحبان عقل و اندیشه) است و ما مسلماً آزمایش کنندگان (قوم نوح علیه السلام) بودیم (۳۰)

مأموریت ثابت پیامبران، دعوت به عبادت خدا:

(مؤمنینی که به همراه نوح از عذاب الهی نجات یافتند، عاقبت بد گناهکاران را دیدند و بر یقینشان افزوده شد.) سپس بعد از آنها جمعیت دیگری را به وجود آوردیم (ولی آنان به گناه و شرک پرداختند). (۳۱)

و در میان آنها رسولی از خودشان فرستادیم که پروردگار یکتا را پرستید، جز او معبودی برای شما نیست، آیا (با این همه از شرک و بت پرستی) پرهیز نمی کنید؟ (۳۲)

مقاومت همیشگی رفاه طلبان و خودخواهان در برابر دعوت انبیاء:

ولی اشرافیان خودخواه قوم او که کافر شده بودند و دیدار آخرت را تکذیب کرده بودند و در زندگی دنیا به آنها نعمت و امکانات بخشیده بودیم، گفتند: این بشری است مثل شما، از آنچه شما می خورید می خورد و از آنچه می نوشید می نوشد. (۳۳)

پیروی از پیامبران، همان بندگی خداست:

(اشرافیان هوسران و خودخواه و متکبر که از ناز و نعمت فراوان برخوردار بودند نمی توانستند قبول کنند که برخی انسانها می توانند از طرف خدا مأمور هدایت دیگران شوند. به همین دلیل انسان بودن پیامبران و زندگی عادی ایشان را دلیل بر الهی بودن او می دانستند و به یکدیگر می گفتند) اگر شما بشری همانند خودتان را اطاعت کنید، به طور قطع زیانکارید. (۳۴)

انکار معاد توسط کافران:

(سپس به انکار معاد پرداختند و گفتند:) آیا او به شما وعده می دهد هنگامی که مردید و خاک و استخوان شدید بار دیگر از (قبرها) خارج می شوید؟ (۳۵)

این وعده هائی که به شما داده می شود نشدنی است (وعده هائی غیر عملی است). (۳۶)

غیر از این زندگی دنیا چیزی در کار نیست، پیوسته گروهی از ما می میرند و نسل دیگری جای آنها را می گیرد و ما هرگز برانگیخته نخواهیم شد. (۳۷)

توهین و تحقیر و تمهت، روش کافران در برابر انبیاء الهی است:

(کافران علاوه بر انکار معاد بر ضد رسولان الهی نیز تبلیغ می کنند لذا در مورد پیامبرشان گفتند) او فقط مرد دروغگوئی است که بر خدا افترا بسته و ما هرگز به او ایمان نخواهیم آورد. (۳۸)

(زمانی که طغیان و سرکشی و لجاجت آنها به نهایت رسید و اتمام حجت گردید، رهبر مظلوم الهی رو به درگاه خدا نمود (و) عرض کرد، پروردگارا! مرا در برابر تکذیبهای آنان یاری فرما. (۳۹)

پاسخ خداوند به کسانی که وعده خدا را دروغ دانستند:

(خداوند) فرمود: به زودی آنها از کار خود پشیمان خواهند شد (ولی در آن هنگام راه بازگشت بسته است و پشیمانی فائده ندارد). (۴۰)

سرنجام صیحه آسمانی آنها را به حق (و به خاطر اعمال زشتشان) فرا گرفت و ما آنها را همچون خاشاک بر سیلاب قرار دادیم پس قوم ستمگر از رحمت خداوند دور باد! (۴۱)

سپس اقوام دیگری را بعد از آنها به وجود آوردیم. (۴۲)

لغات جدید: ۱۸ لغت

تَتْرَأُ: پی در پی و متواتر، یکی پس از دیگری. **رَسُوْلُهَا:** فرستاده‌اش. **كَذَّبُوهُ:** تکذیب کردند او را. **فَاتَّبَعْنَا:** پس به دنبال یکدیگر قرار دادیم، پس از پی یکدیگر آوردیم. **عَالِيْنَ:** برتری طلبان (طغیانگران، مستکبران). **لِبَشَرِيْنَ:** برای دو انسان. **قَوْمُهُمَا:** قوم آن دو. **فَكَذَّبُوهُمَا:** پس تکذیب کردند آن دو را. **الْمُهْلِكِيْنَ:** هلاک شدگان. **أَوْثَانُهُمَا:** پناه دادیم آن دو را. **رَبْوَةٌ:** سرزمین بلند، تپه. **مَعِيْنَ:** آب جاری و زلال. **فَتَقَطَّعُوا:** پس قطعه قطعه کردند. **غَمْرَتِهِمْ:** غفلتشان، گرداب جهلشان. **أَيَحْسَبُوْنَ:** آیا می‌پندارند، آیا گمان می‌کنند. **نُمُدُّهُمْ:** کمک می‌کنیم به آنها. **نُسَارِعُ:** شتاب می‌کنیم. **لَا يُشْرِكُوْنَ:** شرک نمی‌ورزند

* غمره به آب بزرگی گفته می‌شود که محل خویش را پوشانده و به طور مثال به جهالت و غفلتی که شخص را احاطه کرده اطلاق می‌شود.

لغات تکراری

مَا تَسْبِقُ ۲۶۲ مِنْ ۲ أُمَّةٍ ۲۰ أَجَلَهَا ۲۶۲ مَا يَسْتَأْخِرُونَ ۲۶۲ ثُمَّ ۵ أَرْسَلْنَا ۲۳ رُسُلَنَا ۱۱۳ كُلٌّ ۴ مَا ۲ جَاءَ ۸۵ بَعْضُهُمْ ۱۱ بَعْضًا ۱۱ جَعَلْنَاهُمْ ۲۱۷ أَحَادِيثَ ۲۳۶ فَبَعْدًا ۳۴۴ لِقَوْمٍ ۱۸ لَا يُؤْمِنُونَ ۳ مُوسَى ۸ أَخَاهُ ۱۶۴ هَارُونَ ۴۰ بآيَاتِنَا ۷ سُلْطَانَ ۶۹ مَبِيْن ۲۵ أَلَى ۳ فِرْعَوْنَ ۸ مَلَنَّهُ ۱۶۳ فَاسْتَكْبَرُوا ۱۶۶ كَانُوا ۲۱ قَوْمًا ۴۱ فَقَالُوا ۱۰۲ أَنُؤْمِنُ ۳ مِثْلَنَا ۲۲۴ لَنَا ۶ عَابِدُونَ ۲۱ فَكَانُوا ۲۶۶ لَقَدْ ۱۰ آتَيْنَا ۸ الْكِتَابَ ۲ لَعَلَّهُمْ ۲۸ يَهْتَدُونَ ۲۶۹ جَعَلْنَا ۱۹ ابْنَ ۱۳ مَرِيْمَ ۱۳ أُمَّةً ۱۱۰ آيَةً ۱۷ ذَاتَ ۱۷۷ قَرَارٍ ۲۵۹ يَا أَيُّهَا ۴ الرُّسُلُ ۴۲ كُلُّوا ۹ الطَّيِّبَاتِ ۸ اَعْمَلُوا ۱۴۵ صَالِحًا ۱۰ أَنَّى ۶ بِمَا ۲ تَعْمَلُونَ ۱۱ عَلِيمٌ ۵ إِنَّ ۳ هَذِهِ ۶ أُمَّتِكُمْ ۳۳۰ وَاحِدَةً ۳۳ أَنَا ۲۴ رَبِّكُمْ ۴ فَاتَّقُونَ ۷ أَمْرَهُمْ ۱۵۰ بَيْنَهُمْ ۱۸ زُبْرًا ۷۴ حِزْبٍ ۱۱۷ بِمَا ۲ لَدَيْهِمْ ۵۵ فَرِحُونَ ۱۹۵ فَذَرَهُمْ ۱۴۲ فِي ۳ حَتَّى ۸ حِينَ ۶ أَنَّمَا ۷۳ بِهِ ۴ مَالٌ ۲۷ بَيْنَ ۵۱ لَهُمْ ۳ الْخَيْرَاتِ ۲۳ بَل ۱۳ لَا يَشْعُرُونَ ۳ الَّذِينَ ۱ هُمْ ۲ خَشِيَّةٌ ۱۱ رَبِّهِمْ ۲ مُشْفِقُونَ ۳۲۴ بِآيَاتِ ۹ يُؤْمِنُونَ ۲ بِرَبِّهِمْ ۱۲۸

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رَسُولَنَا تَتْرَأُ كُلَّ مَآجَاءِ أُمَّةٍ رُسُلَهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبَعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَ سُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلِكِينَ ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾ وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّةً وَآيَةً وَءَاوَيْنَهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونَ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبْرًا كُلَّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ فَذَرَهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمُدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَيْنٍ ﴿٥٥﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشِيَّةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

وعده خدا به موقع به وقوع می‌پیوندد:

(اقوام و طوایف گوناگون هر کدام زمان و اجل معینی دارند) هیچ امتی از اجل خود پیشی نمی‌گیرند و از آن نیز تأخیر نمی‌کنند. (اجل دو گونه است، حتمی و معلق. اجل حتمی زمان پایان قطعی عمر شخص یا قومی است که تغییر در آن امکان ندارد ولی اجل معلق یا مشروط با دگرگون شدن شرایط ممکن است کم یا زیاد شود).

(۴۳)

رسالت انبیاء برای اتمام حجت بندگان:

(دعوت انبیاء در طول تاریخ هیچ وقت قطع نشده است بنا بر این خداوند متعال می‌فرماید: سپس رسولان خود را یکی بعد از دیگری فرستادیم، هر زمان رسولی برای (هدایت) قومی می‌آمد او را تکذیب می‌کردند. (پس از اتمام حجت کامل) ما این امتهای سرکش را یکی پس از دیگری هلاک نمودیم و آنها را افسانه‌هایی قرار دادیم (چنان محو شدند که تنها نام و گفتگویی از آنها باقی ماند) دور باد از رحمت خدا قومی که ایمان نمی‌آورند.

(۴۴)

(۴۵)

سپس موسی و برادرش هارون را با آیات (و معجزات) خود و دلیل روشن فرستادیم.

عکس العمل فرعونیان در برابر موسی و هارون:

به سوی فرعون و اطرافیان اشرافی او، اما آنها استکبار کردند و اصولاً مردمی برتری طلب بودند. آنها گفتند: آیا ما به دو انسان همانند خودمان ایمان بیاوریم، در حالی که قوم آنها (بنی‌اسرائیل) ما را پرستش می‌کنند (و بردگان ما هستند)

(۴۶)

(۴۷)

(۴۸)

(آری) آنها این دو (موسی و هارون) را تکذیب کردند (و به ظلم و فساد پرداختند) و سرانجام همگی هلاک شدند.

نزول تورات برای هدایت بنی‌اسرائیل:

(پس از نابودی فرعون و فرعونیان، نوبت تربیت و آموزش و هدایت بنی‌اسرائیل فرا می‌رسد، می‌فرماید) ما به موسی کتاب آسمانی دادیم، شاید آنها (بنی‌اسرائیل) هدایت شوند.

(۴۹)

ظهور نشانه بزرگ خدا در میان بنی‌اسرائیل:

(اشاره کوتاهی به حضرت مسیح علیه السلام و مادر بزرگوارش نموده، می‌فرماید: ما فرزند مریم علیها السلام (عیسی) و مادر او (مریم علیها السلام) را نشانه‌ای (از عظمت و قدرت خود) قرار دادیم و آنها را در سرزمین بلندی که آرامش و امنیت و آب جاری داشت جای دادیم.

(۵۰)

رابطه بین غذاهای پاکیزه و عمل صالح:

(خداوند متعال می‌فرماید: ای پیامبران از غذاهای پاکیزه بخورید و عمل صالح انجام دهید، که من به آنچه انجام می‌دهید آگاهم (زیرا غذای حلال و پاک به شما قدرت عمل نیکو را خواهد داد و غذای حرام و ممنوع باعث اعمال حرام و ناشایست خواهد شد).

(۵۱)

پرهیز از تفرقه در سایه توجه به توحید:

(سپس خداوند متعال همه پیامبران و پیروانشان را به توحید و تقوا دعوت می‌کند و می‌فرماید: همه شما امت واحدی هستید (دارای هدف واحد، آیین واحد و خدای واحد) و من پروردگار شما هستم. پس، از مخالفت فرمان من بپرهیزید.

(۵۲)

سرانجام تفرقه و رها کردن یگانه‌پرستی:

(خداوند انسانها را به هماهنگی و همراهی تحت تعالیم توحیدی فرا می‌خواند) اما آنها کارهای خود را به (اختلاف و) پراکندگی کشاندند و هر گروهی به راهی رفتند، (و عجب اینکه) هر گروه، به آنچه نزد خود دارند خوشحالند!

(۵۳)

نتیجه تفرقه و اختلاف:

(اکنون که چنین است و به دعوت و توصیه خداوند بی‌اعتنا گشتند و راه تفرقه و اختلاف را پیش گرفتند) آنها را در جهل و غفلتشان رها کن تا زمانی که مرگشان فرا رسد (یا گرفتار عذاب الهی شوند).

(۵۴)

(۵۵)

آیا آنها گمان می‌کنند، اموال و فرزندان که به آنان داده‌ایم برای این است که درهای خیرات را به روی آنها بگشائیم! (هرگز چنین نیست) بلکه آنها نمی‌فهمند (این همه قدرت و امکانات در دست چنین انسانهایی در واقع امتحان و مقدمه عذاب و کیفر آنهاست).

(۵۶)

کسانی که در برابر خدا خاشعند:

(بعد از بیان پندارهای باطل گمراهان و غافلان، به شرح حال مؤمنان می‌پردازد و می‌فرماید: آنان که از خوف پروردگارشان بیمناکند.

(۵۷)

(۵۸)

(۵۹)

و آنان که به آیات پروردگارشان ایمان می‌آورند.

و آنها که به پروردگارشان شرک نمی‌ورزند.

لغات جدید: ۱۹ لغت

وَجَلَّةٌ: ترسان . **يَنْطِقُ**: سخن می گوید . **عَمْرَةٌ**: جهل و غفلت .
مُتْرَفِيهِمْ: خوشگذران های آنها، مرفهین آنها . **يَجَارُونَ**: ناله و
 فریاد می زنند، تضرع می کنند . **لَا تَجَارُوا**: تضرع نکنید، ناله
 نزنید . **فَكَنتُمْ تَنكِصُونَ**: پس عقب عقب برمی گشتید .
سَامِرًا: گفتگو کردن در نشست های شبانه . **تَهْجُرُونَ**:
 پریشان گوئی و یاوه سرائی می کنید، هذیان می گوید . **أَفَلَمْ**
يَذَّبَرُوا: پس آیا تدبیر نکردند . **لَمْ يَأْتِ**: نیامد . **لَمْ يَعْرِفُوا**:
 نشناختند . **آتَيْنَاهُمْ بـ**: آوردیم برایشان . **بِذِكْرِهِمْ**: یادآوری را
 (برای) آنها (منظور از ذکر در اینجا قرآن است) . **ذُكِّرِهِمْ**:
 یادآوری آنها . **تَسْأَلُهُمْ**: از ایشان می طلبی، درخواست
 می کنی از آنها . **فَخَرَجَ**: پس مزد . **لَتَدْعُوهُمْ**: همانا می خوانی
 ایشان را . **لَنَّاكِبُونَ**: قطعاً منحرفان (از حق)، همانا
 پشت کنندگان

لغات تکراری

الَّذِينَ ۱ یُؤْتُونَ ۱۱۷ ما ۲ آتُوا ۴۷ قُلُوبُهُمْ ۳ أَنَّهُمْ ۷
 الی ۳ رَبِّهِمْ ۲ رَاجِعُونَ ۷ أُولَئِكَ ۱ بُسَارِعُونَ ۶۴
 فی ۳ الْخَيْرَاتِ ۲۳ هُمْ ۲ لَهَا ۲۰ سَابِقُونَ ۲۰۳ لَأُنْكَفُ
 ۱۴۹ نَفْسًا ۷ أَلَا ۳ وَسِعَهَا ۳۷ لَدَيْنَا ۲۴۲ كِتَابٌ ۲
 بِالْحَقِّ ۱۱ لَأَيُّظْمُونَ ۴۷ بَلْ ۱۳ مِنْ ۲ هَذَا ۵ لَهُمْ ۳
 أَعْمَالٌ ۳۰۴ دُونَ ۴ ذَلِكَ ۲ عَامِلُونَ ۲۳۵ حَتَّى ۸ إِذَا
 ۳ أَخَذْنَا ۱۰ بِالْعَذَابِ ۳۳۸ الْيَوْمَ ۱ أَنْتُمْ ۸ مِنْ ۲۰
 لَأَنْتَصِرُونَ ۲۳۴ قَدْ ۹ كَانَتْ ۱۵ آيَاتِي ۱۴۴ تَتْلَى ۶۳
 عَلَيْكُمْ ۷ عَلَى ۲ أَعْقَابِكُمْ ۶۸ مُسْتَكْبِرِينَ ۲۶۹ بِهِ ۴
 الْقَوْلَ ۹ أَمْ ۳ جَاءَهُمْ ۱۴ آبَاءُهُمْ ۲۶ الْأَوَّلِينَ ۱۳۰
 رَسُولَهُمْ ۲۱۴ فَهُمْ ۴ لَهُ ۱۶ مُنْكَرُونَ ۲۴۲ يَقُولُونَ ۱۲
 جَنَّةٌ ۱۷۴ أَكْثَرُهُمْ ۱۵ لِلْحَقِّ ۲۱۳ كَارِهُونَ ۱۹۵ لَوْ ۴
 اتَّبَعَ ۷۱ الْحَقُّ ۵ أَهْوَاءَهُمْ ۱۹ لَفَسَدَتِ ۴۱ السَّمَاوَاتُ ۵
 الْأَرْضُ ۳ مَنْ ۳ فِيهِنَّ ۳۱ فَهُمْ ۴ عَنْ ۷ مُعْرِضُونَ ۱۲
 خَرَجًا ۳۰۳ رَبِّكَ ۶ خَيْرٌ ۸ الرَّازِقِينَ ۱۲۷ أَنْتَ ۶
 صِرَاطٌ ۱ مُسْتَقِيمٌ ۱ أَنْ ۳ لَأَيُّمُنُونَ ۳ بِالْآخِرَةِ ۲

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَاءً تَوْأَمًا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ
 رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُولَئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ
 لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾ وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا
 وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْمُونَ ﴿٦٢﴾
 بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَذَا وَهُمْ أَعْمَلُ مِّنْ دُونِ
 ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ﴿٦٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا
 مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ إِذْ هُمْ يُجْرُونَ ﴿٦٤﴾ لَا تَجْرُوا
 الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِّنَّا لَنْصِرُونَ ﴿٦٥﴾ فَكَانَتْ آيَاتِي
 تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تُنْكَصُونَ
 ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾ أَفَلَمْ
 يَذَّبَرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ
 ﴿٦٨﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ
 ﴿٦٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ
 وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ
 أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ
 فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنِ
 ذِكْرِهِمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرَجًا
 فَخَرَجَ رَبُّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ
 لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ الَّذِينَ
 لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنُكَبُونَ ﴿٧٤﴾

مؤمنان در آخرین حد توان خویش به اعمال خیر می‌پردازند:

(در مورد وضع و حال مؤمنان خواندیم که ایشان از خوف پروردگارشان بیمناکند و به آیات او ایمان می‌آورند و به پروردگارشان شرک نمی‌ورزند، ویژگیهای ایشان در این آیات بیان می‌شود) و آنها کسانی هستند که نهایت کوشش را در انجام طاعات به خرج می‌دهند، اما با این حال دل‌هایشان ترسان است از اینکه سرانجام به سوی پروردگارشان باز می‌گردند (از عظمتی که در مورد پروردگارشان احساس می‌کنند ترسان هستند).

(۶۰)

علاقه مؤمنان در کارهای خیر:

(آری) آنها هستند که در خیرات می‌شتابند و از دیگران پیشی می‌گیرند

(۶۱)

تکلیف به اندازه توان است:

(از همه انتظار یکسانی نمی‌رود) و ما هیچ کس را جز به اندازه توانائیش تکلیف نمی‌کنیم و نزد ما کتابی است (که تمام اعمال بندگان را ثبت کرده) و به حق سخن می‌گوید، لذا به آنان هیچ ظلمی و ستمی نمی‌شود.

(۶۲)

نتیجه غفلت از بررسی اعمال:

(البته این سخنان در کسانی اثر می‌کند که مختصر آمادگی داشته باشند نه مثل غافلان لجوج) بلکه دل‌های آنان از نامه اعمال (و روز حساب و آیات قرآن) در غفلت فرو رفته و آنان اعمال (زشتی) جز این دارند، که پیوسته آن را انجام می‌دهند.

(۶۳)

تا زمانی که خوشگذرانان آنها را در چنگال عذاب گرفتار سازیم، در این هنگام ناله‌های دردناکی سر می‌دهند.

(۶۴)

(اما به آنها گفته می‌شود) فریاد نکنید امروز شما از ناحیه ما یاری نخواهید شد.

(۶۵)

زیرا در گذشته آیات من به طور مداوم بر شما خوانده می‌شد، اما شما اعراض می‌کردید و به عقب باز می‌گشتید!

(۶۶)

(در حالی که در برابر آیات من) استکبار می‌نمودید و شبها در جلسات خود (در مورد پیامبر ﷺ و قرآن) به فحش و ناسزا ادامه می‌دادید

(۶۷)

پاسخ به بهانه‌های بیهوده مشرکین:

(در آیات گذشته سخن از روگردانی کفار و مشرکین از دعوت پیامبر گرامی ﷺ است و در این آیات بهانه‌های مستکبرین و پاسخ دندان‌شکن به آنها و علل روگردانی آنها از دعوت به حق پیامبر گرامی اسلام ﷺ مطرح می‌گردد؛ لذا خداوند متعال می‌فرماید: آیا آنها در این گفتار (و آیات الهی) تدبیر و تفکر نکردند؟ یا اینکه مطالبی (جدید و تکالیفی) برای آنان آمده که برای نیاکانشان نیامده است؟ (در حالی که اصول اساسی دعوت انبیاء یکی است).

(۶۸)

یا اینکه پیامبرشان را نشناختند (و از سوابق او آگاه نیستند) که او را انکار می‌کنند؟! (و حال آنکه پیامبر و خانواده او و همه اجداد او و سوابق نیک و امانتداری او را می‌شناختند).

(۶۹)

آیا می‌گویند او دیوانه است؟ ولی (کلام) حق را برای آنها آورده است (و سخنانش گواه بر این حقیقت است اما عیب کار این است که) اکثرشان از حق کراهت دارند.

(۷۰)

دعوت پیامبر تنها به راه مستقیم است:

(لزومی ندارد حق تابع تمایلات مردم باشد، زیرا که) اگر حق از هوسهای آنها پیروی می‌کرد، آسمانها و زمین و تمام کسانی که در آنها هستند تباه می‌شدند، ولی ما قرآنی به آنها دادیم که مایه یادآوری (حقایق به آنها) است، اما آنان از چنین چیزی روی گردانند.

(۷۱)

یا اینکه (ای پیامبر ﷺ آیا) تو از آنها مزد و هزینه‌ای (در برابر دعوت) می‌خواهی؟ در حالی که (مزدی از آنها نمی‌خواهی، زیرا نیازی به مزد آنها نداری و قطعاً می‌دانی که) مزد پروردگارت بهتر است و او بهترین روزی دهندگان است.

(۷۲)

به طور قطع و یقین تو آنها را به صراط مستقیم دعوت می‌کنی (و جز این چیزی از ایشان طلب نمی‌کنی).

(۷۳)

اما کسانی (مانند کافران و مشرکان لجوج و بهانه‌جو) که به آخرت ایمان ندارند از این صراط مستقیم منحرفند.

(۷۴)

لغات جدید: ۱۰ لغت

رَحْمَتَاهُمْ: مهربانی کردیم به آنها، مورد رحمت قرار دادیم آنها را. **لَلْجُورِ:** قطعاً لجابت کردند، قطعاً پافشاری کردند. **فَمَا اسْتَكْبَرُوا:** پس خضوع و تواضع نکردند. **مَا يَتَضَرَّعُونَ:** ناله و زاری نمی کنند. **ذُرَّاكُمْ:** آفرید شما را. **مِتًّا:** مردیم. **وَعِدْنَا:** وعده داده شدیم. **يُجِيرُ:** پناه می دهد. **لَا يُجَارُ:** پناه داده نمی شود (نیاز به پناه کسی ندارد). **تُسْحَرُونَ:** جادو می شوید، سحرزده می شوید (فریفته می شوید و حق به صورت باطل برای شما جلوه داده می شود)

لغات تکراری

لَوْ ۴ كَشَفْنَا ۱۶۶ مَا ۲ بِهِمْ ۳ مِنْ ۲ ضُرٌّ ۲۰۹ فِي ۳
 طُغْيَانِهِمْ ۳ يَغْمَهُونَ ۳ لَقَدْ ۱۰ أَخَذْنَا ۱۳۲
 بِالْعَذَابِ ۳۳۸ لِرَبِّهِمْ ۱۶۹ حَتَّىٰ ۸ إِذَا ۳ فَتَحْنَا ۱۳۲
 عَلَيْهِمْ ۱ بَابًا ۹ ذَا ۱۲۵ عَذَابٍ ۳ شَدِيدٍ ۲۵ هُمْ ۲ فِيهِ
 ۲ مُبْلِسُونَ ۱۳۲ هُوَ ۵ الَّذِي ۴ أَنْشَأَ ۱۴۶ لَكُمْ ۴
 السَّمْعَ ۲۱۲ الْبَصَارَ ۱۴۱ الْآفِنَةَ ۱۴۲ قَلِيلًا ۷ تَشْكُرُونَ
 ۸ الْأَرْضِ ۳ إِلَيْهِ ۵ تُحْشَرُونَ ۳۲ يُحْيِي ۱۱ يُمِيتُ ۴۳
 لَهُ ۱۶ اخْتِلافٌ ۲۵ اللَّيْلِ ۲۵ النَّهَارِ ۲۵ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۷
 بَلْ ۱۳ قَالُوا ۳ مِثْلَ ۱۸ قَالَ ۶ الْاَوَّلُونَ ۲۰۳ اُنْذًا ۲۴۹
 كُنَّا ۹۴ تُرَابًا ۴۴ عِظَامًا ۴۳ اِنَّا ۲۴۹ لَمَبْعُوثُونَ ۲۸۶
 لَقَدْ ۱۰ نَحْنُ ۳ اَبَاؤُنَا ۲۶ هَذَا ۵ قَبْلُ ۵ اِنْ ۱۲ اَلَا ۳
 اَسَاطِيرُ ۱۳۰ الْاَوَّلِينَ ۱۳۰ قُلْ ۱۲ لِمَنْ ۲۴ مَنْ ۳
 فِيهَا ۵ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۲۸ سَيَقُولُونَ ۲۹۶ لِلَّهِ ۱
 اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۲۰۸ رَبُّ ۱ السَّمَاوَاتِ ۵ السَّبْعِ ۵ الْعَرْشِ
 ۱۵۷ الْعَظِيمِ ۳ اَفَلَا تَتَّقُونَ ۱۵۸ بِيَدِهِ ۳۸ مَلَكُوتُ ۱۳۷
 كُلٌّ ۴ شَيْءٍ ۴ عَلَيْهِ ۶ فَاَنى ۱۴۰

﴿۷۵﴾ وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجُورِ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿۷۵﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكْبَرُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَنْضَرَّعُونَ ﴿۷۶﴾ حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذْ هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿۷۷﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿۷۸﴾ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿۷۹﴾ وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۸۰﴾ بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْاَوَّلُونَ ﴿۸۱﴾ قَالُوا اءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا اءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿۸۲﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَءَابَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ اِنْ هَذَا اِلَّا اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿۸۳﴾ قُلْ لِمَنْ اَلْاَرْضُ وَمَنْ فِيهَا اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۸۴﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿۸۵﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿۸۶﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ اَفَلَا نُنْقِطُ ﴿۸۷﴾ قُلْ مَنْ مِنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۸۸﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَاَنى تُسْحَرُونَ ﴿۸۹﴾

سرکشی و لجاجت کافران :

در آیات گذشته سخن از بهانه‌گیریهای کافران بود که دعوت پیامبر ﷺ را نپذیرند، در این آیات نیز راههای اتمام حجت و بیدار سازی آنها مطرح می‌گردد، می‌فرماید) و اگر به آنها رحم می‌کردیم و گرفتاریها و مشکلاتشان را برطرف می‌ساختیم (نه تنها از خواب غفلت بیدار نمی‌شدند بلکه باز هم) در طغیانشان اصرار می‌ورزیدند و سرگردان می‌ماندند. (۷۵)

گرفتاری‌ها و سختی‌ها بهانه‌ای برای بیدار کردن گناهکاران:

ما آنها را به عذاب و بلا گرفتار ساختیم (تا با این گوشمالیها بیدار شوند و از فساد و انحراف توبه کنند) اما آنها در برابر پروردگارشان تواضع نکردند و به درگاهش زاری نمودند. (۷۶)

(این وضع نعمتها و رحمتها و گاهی گوشمالیها ادامه می‌یابد) تا زمانی که دری از عذاب شدید به روی آنها بگشاییم و چنان گرفتار شوند که به کَلْبی (از همه چیز) مأیوس گردند. (۷۷)

شکرانه نعمت گوش و چشم و دل جستجوی حقیقت است:

(خداوند متعال از طریق یاد آوری نعمتها به تحریک حس شکرگزاری می‌پردازد و می‌فرماید) او کسی است که برای شما گوش و چشم و قلب (که وسایل و عوامل کسب شناخت و معرفت می‌باشند) ایجاد کرد، اما کمتر شکر او را به جا می‌آورید. (۷۸)

(به یکی از آیات بزرگ الهی اشاره می‌کند و می‌فرماید) او کسی است که شما را در زمین آفرید (و در پایان زندگی با مرگ به زمین بر می‌گردید و مجدداً در قیامت از زمین سر بر آورده) و به سوی او محشور می‌شوید. (۷۹)

او کسی است که زنده می‌کند و می‌میراند و آمد و شد شب و روز از آن اوست، پس آیا اندیشه نمی‌کنید؟ (این همه آیات مختلف و گوناگون برای بیداری از خواب غفلت و آگاهی شما کافی نیست؟). (۸۰)

تقلید کورکورانه باعث تباهی انسانها:

(بعد از این همه آیات روشنگر الهی و یاد آوریها و اتمام حجتها و دعوت به اندیشیدن، آنها همچنان کورکورانه دنباله‌رو گذشتگان خود هستند و) همان چیزی را گفتند که پیشینیان می‌گفتند. (۸۱)

تعصب بیجا چشم عقل را کور می‌کند

(در آیات گذشته بیان گردید، وقتی که کفار و مشرکین به اندیشه کردن در آیات الهی در جهان هستی دعوت می‌شوند، عقل و اندیشه را رها کرده و از نیاکان خود تقلید می‌کنند و همان راه و روش را پیش می‌گیرند) آنها گفتند آیا هنگامی که مریدم و خاک و استخوان (پوسیده) شدیم، آیا بار دیگر برانگیخته خواهیم شد؟ (۸۲)

این وعده به ما و پدرانمان از قبل داده شده است، این فقط افسانه‌های پیشینیان است (و به هیچ وجه برای ما قابل باور نیست). (۸۳)

خداوند مالک زمین و همه موجودات در آن است:

(خداوند متعال فطرت آنها را به قضاوت دعوت می‌کند و می‌فرماید ای پیامبر ﷺ به آنها) بگو: زمین و کسانی که در زمین هستند از آن کیست، اگر شما می‌دانید؟. (۸۴)

خالق آسمانها و زمین قادر است بر خلق مجدد آنها:

(با توجه به ندای فطرت در پاسخ تو) می‌گویند: همه از آن خداست، بگو (حال که چنین است و خودتان اعتراف می‌کنید،) چرا متذکر نمی‌شوید؟! (۸۵)

(ای پیامبر ﷺ به آنان) بگو: چه کسی پروردگار آسمانهای هفتگانه و پروردگار سلطنت و پادشاهی بسیار بزرگ است؟ (۸۶) می‌گویند: همه اینها از آن خداست، بگو آیا تقوا پیشه نمی‌کنید (و از خدا نمی‌ترسید و قیامت و زنده شدن پس از مرگ را انکار می‌کنید؟) (۸۷)

(ای رسول گرامی ما، از حاکمیت بر آسمانها و زمین از آنها سؤال کن و) بگو اگر راست می‌گویند چه کسی حکومت همه موجودات را در دست دارد و به بی‌پناهان پناه می‌دهد و نیاز به پناه دادن ندارد؟! (۸۸)

(دیگر بار زبان به اعتراف می‌گشایند و) می‌گویند (همه اینها) از آن خداست. بگو با این حال چگونه سحرمی شوید؟ (شما که خدا را مالک هستی و خالق هستی و مدیر و مدبر و حاکم و پناهگاه هستی می‌دانید، چرا نمی‌پذیرید که خدای با این قدرت و عظمت می‌تواند انسان مرده و خاک شده را مجدداً زنده کند و در قیامت مورد حسابرسی قرار دهد؟). (۸۹)

لغات جدید: ۱۴ لغت

ما اتَّخَذَ: برنگزید، نگرفت، لَذَّهَبَ ب: حتماً برد. لَعَلَّا (ل + غلا): البته برتری جست. تُرِيَّتِي: قطعاً به من نشان می‌دهی. فَلَا تَجْعَلْنِي: پس قرار نده مرا. أَنْ تُرِيكَ: اینکه نشان دهیم به تو. ادْفَعْ: دفع کن، کنار بزن (برخورد کن). هَمَزَاتٍ: وسوسه‌ها. أَنْ يَحْضُرُونَ: که در نزد من حاضر شوند. ارْجِعُون: مرا برگردانید. قَاتِلُهَا: گوینده آن. بَرَزَخٌ: فاصله، حائل (عالم برزخ). أَنْسَابٌ: نسبت‌های فامیلی، خویشاوندی‌ها. لَا يَتَسَاءَلُونَ: از یکدیگر نمی‌پرسند. تَلْفَحُ: می‌سوزاند (لَفَح) به معنای دمیدن شدید است، یعنی شعله آتش به شدت به صورت آنها برخورد می‌کند). كَالْحُونَ: چهره در هم کشیدگان، ترشویان

لغات تکراری

بَلْ ۱۳ آتَيْنَاهُمْ ۱۹ بِالْحَقِّ ۱۱ انْهَمُ ۳ لَكَادِیُونَ ۱۳۱
 مِنْ ۲ وَكَلَدَ ۱۸ مَا كَانَ ۱۸ مَعَهُ ۳۳ اِلَهَ ۲۰ اِذَا ۲۲
 لَذَّهَبَ ۴ كُلُّ ۴ بِمَا ۲ خَلَقَ ۵ بَعْضُهُمْ ۱۱
 عَلٰی ۲ بَعْضَ ۱۱ سُبْحَانَ ۲۴۸ عَمَّا ۱۱ یَصِفُونَ ۱۴۰
 عَالِمِ ۱۳۶ الْغَيْبِ ۶ الشَّهَادَةِ ۲۱ فَتَعَالٰی ۱۷۵ یُشْرِكُونَ
 ۱۷۵ قُلْ ۱۲ رَبِّ ۱۹ اِنَّمَا ۱۳۵ مَا ۲ یُوعَدُونَ ۳۱۰
 فِی ۳ الْقَوْمِ ۴۱ الظَّالِمِیْنَ ۶ اِنَّا ۳ نَعِدُهُمْ ۲۱۴ لِقَادِرُونَ
 ۳۴۳ بِالتَّیِّ ۱۴۹ هِیَ ۱۰ اَحْسَنُ ۲۱ السَّیِّئَةِ ۱۲ نَحْنُ ۳
 اَعْلَمُ ۲۱ اَعُوذُ ۱۰ بِكَ ۵۴ الشَّیْطٰنِ ۱۶ حَتّٰی ۸ جَاءَ
 ۸۵ اَحَدَهُمْ ۱۵ الْمَوْتُ ۴ قَالَ ۶ لَعَلّٰی ۲۴۱ اَعْمَلُ ۲۱۳
 صٰلِحًا ۱۰ فِیْمَا ۱۸ تَرَكْتُ ۲۳۹ كَلَّمَا ۳۱۱ اِنَّهَا ۷ کَلِمَةً
 ۵۸ هُوَ ۵ وَرَآئِهِمْ ۳۰۲ اِلٰی ۳ یَوْمِ ۱ یُبْعَثُونَ ۱۵۲
 فَاِذَا ۳۰ نَفِخَ ۳۰۴ الصُّوْرِ ۱۳۶ فَلَمَّا ۷ بَیْنَهُمْ ۱۸ یَوْمَئِذٍ
 ۷۲ فَمَنْ ۷ تَقَلَّتْ ۱۵۱ مَوَازِیْنُهُ ۱۵۱ فَاَوْلٰئِكَ ۱۲ هُمْ
 ۲ الْمُفْلِحُونَ ۲ مَنْ ۳ خَفَّتْ ۱۵۱ الَّذِیْنَ ۱ خَسِرُوا ۱۲۹
 اَنْفُسَهُمْ ۳ جَهَنَّمَ ۳۲ خَالِدُونَ ۵ وَجُوهَهُمْ ۶۳ النَّارُ ۴
 فِیْهَا ۵

بَلْ آتَيْنَاهُمْ بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٠﴾
 مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ
 إِذًا لَذَّهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّا بَعْضُهُمْ عَلَى
 بَعْضٍ سَبْحَنَ اللَّهُ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَلِيمِ
 الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ
 ﴿٩٢﴾ قُلْ رَبِّ إِنَّمَا تُرِيَّتِي مَا يُوْعَدُونَ ﴿٩٣﴾
 رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾
 وَإِنَّا عَلَىٰ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ ﴿٩٥﴾
 ادْفَعْ بِالتَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا
 يُصِفُونَ ﴿٩٦﴾ وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ
 الشَّيَاطِينِ ﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ
 ﴿٩٨﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ
 ارْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ
 كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرَزَخٌ
 إِلَىٰ يَوْمٍ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ
 فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٠١﴾
 فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ
 ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ
 خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾
 تَلْفَحُ وَجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾

خداوند یکی است و فرزندی ندارد:

در آیات درس قبل خداوند توسط پیامبر گرامی اسلام ﷺ و جدان و فطرت منکران معاد را مخاطب ساخته و سؤالاتی مطرح فرمود اما با این همه معتقد به معاد نشدند، در نتیجه خداوند می‌فرماید: واقع این است که ما حق را برای آنها آوردیم و آنان دروغ می‌گویند!

(۹۰)

(مشرکان معتقد بودند، فرشتگان، دختران خدا هستند) خداوند هرگز فرزندی برای خود برنگزیده و معبود دیگری با او نیست، چرا که اگر چنین می‌شد هر یک از خدایان، مخلوقات خود را (تحت فرمانروایی خود) می‌بردند و بعضی بر بعضی دیگر برتری می‌جستند (و جهان هستی به تباهی کشیده می‌شد پس) منزّه است خدا از توصیفی که آنها می‌کنند.

(۹۱)

(۹۲)

او (خداوند) از پنهان و آشکار آگاه است او برتر است از اینکه شریکی برای او قائل شوند.

شدت عذاب خداوند بر قوم ستمکار:

(مخاطب خداوند در این آیات پیامبر گرامی اسلام ﷺ است، اما محتوای مطلب مربوط به عذاب کفار و مشرکین است که در آیات قبل مورد تهدید واقع شده بودند، می‌فرماید ای پیامبر) بگو پروردگارا اگر بخشی از عذابهایی را که به آنها وعده داده شده به من نشان دهی (من هرگز نمی‌توانم آن را تحمل کنم و حتی تصور آن هم وحشتناک است پس چگونه اینها منتظر عذاب شدید تو هستند و از آن نمی‌هراسند؟).

(۹۳)

پروردگارا (مرا از مخالفت فرمان خودت حفظ کن تا آن طور که تو می‌خواهی تو را بندگی کنم و دچار غضب تو نگردم. پس با محافظت در برابر انجام گناه) مرا در میان قوم ستمگر قرار مده (تا مستحقّ عذاب دردناک تو نگردم).

(۹۴)

(ای پیامبر ﷺ) ما قادریم آنچه را به آنها وعده می‌دهیم به تو نشان دهیم (ولی شایسته نیست بهترین و پاکترین بنده من با دیدن چنین صحنه هولناکی دچار ترس شود و اگر هم به تو نشان دهیم باز هم آنها به واسطه دیدن و شهادت دادن تو ایمان نخواهند آورد).

(۹۵)

بدی را با بهترین شیوه پاسخ دهید:

(با این گروه ستمکار مدارا کن و) بدی را از راهی که بهتر است دفع کن (و پاسخ بدی را به نیکی بده) ما به آنچه آنها می‌گویند و توصیف می‌کنند آگاه‌تریم.

(۹۶)

(خداوند متعال در ادامه به پیامبر ﷺ می‌فرماید) و بگو پروردگارا من از وسوسه‌های شیاطین به تو پناه می‌برم.

(۹۷)

پناه بردن به خدا از نقشه‌های شیطان:

(خداوند مهربان به پیامبر گرامی خود فرمود: از وسوسه‌های شیاطین به خدا پناه ببر، نه تنها از وسوسه‌های آنها، بلکه بگو: پروردگارا از اینکه آنان نزد من حاضر شوند (و در جلسات من حضور داشته باشند) نیز به تو پناه می‌برم.

(۹۸)

نمّای مشرکان و کافران هنگام مرگ:

(در آیات گذشته سخن از سرسختی مشرکان و گنهکاران بود، آنها همچنان به راه غلط خود ادامه می‌دهند) تا زمانی که مرگ یکی از آنان فرا رسد آنگاه می‌گوید: پروردگارا، مرا بازگردانید!

(۹۹)

شاید در آنچه ترک کردم (و کوتاهی نمودم، جبران کنم) و عمل صالحی انجام دهم، (به او می‌گویند) چنین نیست، این سخنی است که او به زبان می‌گوید (و اگر بازگردد برنامه‌اش همچون سابق است) و پشت سر آنها برزخی (و فاصله‌ای) است تا روزی که بر انگیخته می‌شوند.

(۱۰۰)

کوتاهی دست مشرکان در روز قیامت برای نجات:

(پس از عالم برزخ مرحله قیامت است قسمتی از حالات انسان‌ها در این مرحله بیان می‌گردد) هنگامی که در صور دمیده می‌شود، هیچ‌گونه آشنایی و وابستگی فامیلی میان آنها نخواهد بود، و از یکدیگر تقاضای کمک نمی‌کنند (چون کاری از کسی ساخته نیست).

(۱۰۱)

نتیجه عمل مؤمنان نیکوکار:

کسانی که ترازوهای (سنجش اعمال) آنها سنگین است (یعنی کارهای خیر و اعمال صالح آنها زیاد است) آنان رستگارانند.

(۱۰۲)

عاقبت کافران بدکار:

و آنها که ترازوهای عملشان سبک می‌باشد (و اعمال خیر و صالح در پرونده اعمالشان نیست بلکه گناهان فراوان دارند) کسانی هستند که سرمایه وجود خود را از دست داده‌اند و در جهنّم جاودانه خواهند ماند.

(۱۰۳)

(شعله‌های سوزان) آتش به صورت‌هایشان نواخته می‌شود، و در دوزخ (از شدت ناراحتی و عذاب) چهره‌ای زشت منظر و در هم کشیده دارند.

(۱۰۴)

لغات جدید: ۱۵ لغت

فَكُنْتُمْ تُكذِّبُونَ: پس تکذیب می کردید، پس دروغ می شمردید
شَقَوْنَا: بدبختی ما . **أَخْسَوْنَا:** دور شوید، گم شوید .
لَا تُكَلِّمُون: با من سخن نگوئید . **فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ:** پس آنها را
گرفتید . **سِحْرِيًّا:** مسخره شده، تحقیر شده . **أَنْسَوَكُمْ:** غافل
کردند شما را، به فراموشی انداختند شما را . **كُنْتُمْ تَضْحَكُونَ:**
می خندیدید . **جَزَيْتُمُ:** پاداش دادم آنها را . **الْعَادِينَ:**
شمارندگان، حسابگرها . **أَفْحَسِبْتُمْ:** پس آیا گمان کردید . **عَبْنَا:**
بیهوده، بی هدف و به شوخی . **لَا تُرْجَعُونَ:** بازگردانده
نمی شوید . **حِسَابُهُ:** حساب او . **ارْحَمَ:** رحم کن

لغات تکراری

أَلَمْ تَكُنْ ۹۴ آيَاتِي ۱۴۴ تُتْلَى ۶۳ عَلَيْكُمْ ۷ بِهَا ۱۵
قَالُوا ۳ رَبَّنَا ۲۰ غَلَبَتْ ۴۱ عَلَيْنَا ۱۱ كُنَّا ۹۴ قَوْمًا ۴۱
ضَالِّينَ ۱ أَخْرَجْنَا ۹۰ مِنْهَا ۵ فَإِن ۴ عُدْنَا ۱۶۲ فَأَنَّا
۱۱۱ ظَالِمُونَ ۸ قَالَ ۶ فِيهَا ۵ أَنَّهُ ۶ كَانَ ۶ فَرِيقٌ ۱۱
مِن ۲ عِبَادِي ۲۸ يَقُولُونَ ۱۲ آمَنَّا ۳ فَاغْفِرْ ۵۲ لَنَا ۶
ارْحَمْنَا ۴۹ أَنْتَ ۶ خَيْرُ ۸ الرَّاحِمِينَ ۱۶۹ حَتَّى ۸
ذِكْرِي ۳۰۴ مِنْهُمْ ۱۱ إِنِّي ۶ الْيَوْمَ ۱ بِمَا ۲ صَبَرُوا
۱۶۶ أَنَّهُمْ ۷ هُمْ ۲ الْفَائِزُونَ ۱۸۹ كَمْ ۳۳ لَبِثْتُمْ ۲۸۷
فِي ۳ الْأَرْضِ ۳ عَدَّةً ۲۰۸ سِنِينَ ۲۰۸ لَبِثْنَا ۲۹۵ أَوْ ۴
بَعْضَ ۱۱ فَاسْأَلْ ۲۱۹ إِنْ ۱۲ أَلَّا ۳ قَلِيلًا ۷ لَوْ ۶ أَنْتُمْ
۲۹ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۲۸ أَنَّمَا ۷۳ خَلَقْنَاكُمْ ۱۳۹ الْيَنَّا ۲۱
فَتَعَالَى ۱۷۵ الْمَلِكُ ۴۰ الْحَقُّ ۵ لَأ ۱ إِلَهَ ۲۰ هُوَ ۵
رَبُّ ۱ الْعَرْشِ ۱۵۷ الْكَرِيمِ ۸۳ مَنْ ۳ يَدْعُ ۲۸۳ مَعَ ۷
آخَرَ ۱۱۲ بُرْهَانَ ۱۰۵ لَهُ ۱۶ بِهِ ۴ فَأَنَّمَا ۱۸ عِنْدَ ۸
رَبِّهِ ۶ لَأُفْلِحُ ۱۳۰ الْكَافِرُونَ ۴۲ قُل ۱۲ اغْفِرْ ۴۹

أَلَمْ تَكُنْ ءَايَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكذِّبُونَ
﴿١٥﴾ قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا
قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٦﴾ رَبَّنَا أَخْرَجْنَا مِنْهَا فَإِن
عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٧﴾ قَالَ أَخْسَوْنَا فِيهَا
وَ لَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٨﴾ إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي
يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَامَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ
خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٩﴾ فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِحْرِيًّا حَتَّىٰ
أَنْسَوَكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿٢٠﴾
إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ
الْفَائِزُونَ ﴿٢١﴾ قُلْ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ
سِنِينَ ﴿٢٢﴾ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْأَلِ
الْعَادِينَ ﴿٢٣﴾ قُلْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَّوَأْتَاكُمْ
كُنُوتٌ تَعْلَمُونَ ﴿٢٤﴾ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ
عِبَادًا وَأَنْتُمْ كَالَّذِينَ لَا تُرْجَعُونَ ﴿٢٥﴾ فَتَعَلَى
اللَّهِ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْكَرِيمِ ﴿٢٦﴾ وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
ءَاخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ ؕ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ
رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٢٧﴾ وَقُلْ
رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿٢٨﴾

خواهشهای بی‌دری دوزخیان برای رهایی از عذاب:

(در آیات قبل سخن از مجازات و عذاب دردناک جهنمیان بود، از آیات مورد بحث بخشی از گفتگوی خداوند با آنان مطرح شده و می‌فرماید) آیا آیات من بر شما خوانده نمی‌شد و شما آن را تکذیب می‌کردید؟ (۱۰۵)

(کافران جهنمی اعتراف کرده و) می‌گویند (آری چنین است) پروردگارا شقاوت و بدبختی مان بر ما چیره شده بود و ما قوم گمراهی بودیم، (البته خوشبختی و بدبختی، جدای از گفتار و کردار و عقیده ما نیست، بلکه نتیجه آنهاست). (۱۰۶)
 (با این بیان می‌خواهند رحمت خدا را جلب کنند و لذا می‌گویند: پروردگارا ما را از آن (آتش جهنم) بیرون ببر (و به دنیا بازگردان) اگر بار دیگر (کارهای گذشته را) تکرار کردیم، قطعاً ستمگریم و (مستحقّ عذاب جهنم ولی آنها نمی‌دانند که دیگر امکان‌پذیر نیست و اصلاً دنیائی وجود ندارد). (۱۰۷)

پاسخ خداوند به مسخره مشرکان نسبت به مؤمنین در روز قیامت:

(خداوند می‌فرماید) دور شوید و همچنان در دوزخ بمانید (و ساکت شوید) و با من سخن مگوئید. (۱۰۸)
 (آیا فراموش کرده‌اید که) گروهی از بندگان من می‌گفتند پروردگارا ما ایمان آوردیم، ما را ببخش و بر ما مهربانی کن و تو بهترین مهربانانی. (۱۰۹)

اما شما آنها را به باد مسخره گرفتید (و آنقدر در این کار اصرار کردید) تا اینکه شما را (رها کرده و) به کلی از یاد من غفلت کردند و شما پیوسته به آنها می‌خندید (و سخنان و عقاید و رفتارشان را به مسخره و استهزاء می‌گرفتید). (۱۱۰)
 ولی امروز من به خاطر آنهمه صبر و استقامت (مؤمنین در برابر استهزاء شما و سست نشدن در برنامه‌های الهیشان) آنها را پاداش دادم و آنها پیروز و رستگارند. (۱۱۱)

مشرکان خواهند دانست که خلقت ایشان بیهوده نبوده است:

(در آیات گذشته بخشی از عذابهای دردناک دوزخیان بیان شده بود، در ادامه آن، نوعی دیگر از مجازاتهای روانی آنها، به صورت سرزنشهای الهی آمده است. خداوند به آنها) می‌گوید چند سال در روی زمین توقّف (و زندگی) کرده‌اید؟ (۱۱۲)
 (اما آنها در مقایسه زندگی دنیا و آخرت، زندگی دنیا را آنقدر کوتاه می‌بینید که) می‌گویند به اندازه یک روز یا قسمتی از یک روز (زندگی کردیم). پس از آنها که می‌توانند بشمارند سؤال کن (تا دقیقتر بیان کنند). (۱۱۳)
 می‌فرماید (آری) شما مقدار کمی توقف کردید، همانا اگر می‌دانستید، (اینچنین خود را تباه نمی‌ساختید). (۱۱۴)
 خداوند متعال (شیوه آموزنده و مؤثری برای بیدار ساختن آنها ارائه می‌کند و می‌فرماید: آیا گمان کرده‌اید که ما شما را بیهوده آفریدیم و به سوی ما بازگشت نخواهید کرد. (۱۱۵)

هیچ دلیلی برای تعدّد خدایان وجود ندارد:

(آیا ممکن است خدائی با این ویژگیها، جهان را بیهوده خلق کند؟) خداوندی که فرمانروای حق است هیچ معبودی جز او نیست، و پروردگار جهان بابرکت (برتر از آن است که جهان هستی را بیهوده و بی‌هدف آفریده باشد). (۱۱۶)
 (خداوند متعال با این آیه مسئله توحید و نفی شرک که قبلاً مطرح شده بود تکمیل کرده و می‌فرماید: و هر کس معبود دیگری با خدا بخواند، مسلماً هیچ دلیلی بر آن نخواهد داشت و حساب او نزد پروردگارش خواهد بود مسلماً (چنین کسانی کافران و) کافران رستگار نخواهند شد.
 (به عنوان یک نتیجه‌گیری کلی خطاب به پیامبر گرامی ﷺ و به تبع او به همه مؤمنان می‌فرماید: بگو پروردگارا! مرا ببخش و مشمول رحمت قرار ده و تو بهترین رحم‌کنندگانی. (۱۱۸)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱ تَلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ
 ۲ هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ۳ الَّذِينَ
 يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
 بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۴ أُولَئِكَ عَلَى هُدًى
 مِّن رَّبِّهِمْ ۗ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۵
 وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ
 لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا
 هُزُوًا ۗ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۖ ۶ وَإِذَا
 نُتِلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَاتُنَا وَنُؤْتَىٰ مَسْكِرَاتٍ كَانُوا لَا يَسْمَعُونَهَا
 كَأَن فِي أذُنَيْهِ وَقْرًا ۖ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۗ ۷
 إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 جَنَّاتُ النَّعِيمِ ۘ ۸ خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا
 وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۙ ۹ خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ
 عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ۚ وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ
 بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ ۚ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ
 مَاءً فَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ۙ ۱۰
 هَذَا خَلْقُ اللَّهِ ۗ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ
 مِن دُونِهِ ۗ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۙ ۱۱

لغات جدید: ۹ لغت

لِلْمُحْسِنِينَ: برای نیکوکاران . **يَشْتَرِي:** می‌خرد، خریدار است .
يَتَّخِذَهَا: می‌گیرد آن را . **مَسْكِرَاتٍ:** متکبر (از روی غرور و
 تکبر) . **كَأَن لَّمْ يَسْمَعُهَا:** گویا نشنیده آن را . **كَأَن:** گویا .
أُذُنَيْهِ: دو گوشش . **فَبَشِّرْهُ:** پس مژده بده به او . **فَأَرُونِي:** پس
 نشان دهید به من

لغات تکراری

بسم ۱ الرحمن ۱ الرحيم ۱ الم ۲ تَلْكَ ۱۷ آيَاتُ ۱۵
 الْكِتَابِ ۲ الْحَكِيمِ ۶ هُدًى ۲ رَحْمَةً ۲۴ الَّذِينَ ۱
 يُقِيمُونَ ۲ الصَّلَاةَ ۲ يُؤْتُونَ ۱۱۷ الزَّكَاةَ ۷ هُمْ ۲ بِالْآخِرَةِ
 ۲ يُوقِنُونَ ۲ أُولَئِكَ ۲ عَلَى ۲ مِنْ ۲ رَبِّهِمْ ۲
 الْمُفْلِحُونَ ۲ النَّاسِ ۳ مَنْ ۳ لَّهُوَ ۱۳۱ الْحَدِيثِ ۸۵
 لِيُضِلَّ ۱۴۷ عَنْ ۷ سَبِيلِ ۱۷ بِغَيْرِ ۹ عِلْمٍ ۶ هُزُوًا ۱۰
 لَهُمْ ۳ عَذَابٌ ۳ مُّهِينٌ ۱۴ إِذَا ۳ تُتْلَىٰ ۶۳ عَلَيْهِ ۶
 آيَاتِنَا ۲۳ وَتَىٰ ۳۷۷ فِي ۳ وَقْرًا ۱۳۰ بِعَذَابٍ ۵۲ أَلِيمٍ
 ۳ إِنَّ ۳ ءَامَنُوا ۳ عَمِلُوا ۵ الصَّالِحَاتِ ۵ جَنَّاتٍ ۵
 النَّعِيمِ ۱۱۹ خَالِدِينَ ۲۴ فِيهَا ۵ وَعَدَّ ۹۸ حَقًّا ۵ هُوَ ۵
 الْعَزِيزُ ۲۰ خَلَقَ ۵ السَّمَوَاتِ ۵ عَمَدٍ ۲۴۹ تَرَوْنَهَا
 ۲۴۹ أَلْقَىٰ ۹۳ الْأَرْضِ ۳ رَوَاسِيَ ۲۴۹ أَنْ تَمِيدَ ۲۶۹
 بِكُمْ ۸ وَبَثَّ ۲۵ كُلَّ ۴ دَابَّةٍ ۲۵ أَنزَلْنَا ۸ السَّمَاءِ ۴ مَاءً
 ۴ فَأَنبَتْنَا ۳۸۲ زَوْجٍ ۳۶ كَرِيمٍ ۸۳ هَذَا ۵ خَلَقَ ۲۵
 مَاذَا ۵ دُونَهُ ۹۷ بَلِ ۱۳ الظَّالِمُونَ ۸ ضَلَالٍ ۷۱ مُّبِينٍ
 ۲۵